

KLASSIEKE SCHEPERS

IN HET ZUIDEN VAN DRENTHE

ALBERT METSELAAR

Schaapherder op de Kralose heide

KLASSIEKE SCHEPERS IN HET ZUIDEN VAN DRENTHE

©Albert Metselaar, Hoogeveen 2023 albertmetselaar@home.nl

Welkom bij het digitale schepersboek. De schaapherder van weleer, en een blik op de huidige schaapherders, via artikelen, oude krantenknipsels, herinneringen en gerichte studies. We richten ons hier speciaal de klassieke schepers, in de dagen dat de mens zich nog volop kleepte met de wol en de mest broodnodig was voor een vruchtbare akker. We richten ons ook vooral op de schepers uit de gemeenten Hoogeveen en Ruinen en omstreken. Geheel onverwacht was de gemeente Hoogeveen rijk aan herders in de militaire lotingregisters. In de oude gemeente Ruinen werd met het Drentse heideschaap een doorstart gemaakt. Hoe dit boek te lezen? U ziet hieronder een kleine inleiding, maakt een keuze, en dan klikken op de link:

Hoe wordt je een goede schapenhouder? Hoe gedraagt een goede herder zich? Er is een beschrijving uit 1588, waardoor we een mooi beeld krijgen van het denken van die tijd. Er is zelfs een probaat middel voorgesteld om geen last te hebben van wolven. We nemen de hele tekst over, hier en daar wat 'hertaald'.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00schapenhouden1588.pdf>

De rol van de schaapherder in het Drentse landbouw- en veeteeltsysteem is al zo oud, dat het begin niet te beschrijven valt. Behalve als er een nieuwe samenleving werd opgericht, in bijvoorbeeld een gebied waar het veen net was weggehaald. De geschiedenis van de eerste schaapskudde van Hoogeveen.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00schaapskuddewolfsbos.pdf>

In de 18^e eeuw was er een ernstig conflict over de schaapskuddes van Zuidwolde, die diep op Hoogeveens gebied werden geweid. Doodschieten die beesten, was het motto. Een overzicht van gebeurtenissen aan de hand van originele stukken.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00schapendoodschieten.pdf>

De laatste scheper in de gemeente Hoogeveen, vermeld in de akten van de burgerlijke stand, werd genoemd in 1899. Na de vervening en voor de grootschalige ontginningen en bosbouw was er zoveel heideveld en woeste grond, dat schaapherders er een goede plek vonden. We kennen van hen de namen en signaleringen uit de registers van de loting voor militaire dienst, we kennen hun namen uit bevolkingsregisters, we krijgen zo een mooi overzicht van mensen en hun families.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00herdershoogeveen.pdf>

Ds. Alexander Lesturgeon uit Zweeloo schetste in 1870 de Drentse schaapherder. Het werd een prachtig geheel, waarin ook de humor van zijn tijd doorwerkt, verstopt in versluisend taalgebruik. Zijn notities zijn aangevuld met recente.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00scheperlesturgeon.pdf>

Jan van der Veen uit Hoogeveen schreef in 1878 een schets van de Drentse schaapherder. Zijn eigen aantekeningen erbij zijn aangevuld met reacties op basis van analyse van de tekst en recent onderzoek.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00herderjanvdveen.pdf>

Toen de laatste schaapskudde oude stijl nog net over de heide zwierf, 1945/1946, werd een artikel over de schaapherder en zijn kudde geschreven door dierenarts Willem ten Hoopen.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00herderstenhoopen.pdf>

Ruinen, nu bekend als de thuisplaats van de kudde Drentse Heideschappen van het Dwingelerveld, had ook in de eeuwen hiervoor tal van herders. Leuke bijkomstigheid: mijn eigen voorouders hoorden daar ook bij. Een overzicht:

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00herdersruinen.pdf>

De huidige kudden van Drentse heideschappen gaan in de bloedlijn voor een belangrijk deel terug op de schaapskudde van de Hondhang, een boerderij aan de Fluitenbergseweg tussen Fluitenberg en Echten, net ten noorden van de plaats Hoogeveen. Een notitieboekje geeft ons inzicht in de kudde van de Hondhang.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00hondhangkudde.pdf>

Het Kraloërveld, het gebied waar overdag de schapen liepen, was in de laatste periode van de oorlog een gebied waar wapens werden gedropt. We gaan mee met een droppingsploeg en halen de wapencontainers op....

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00wapenskralo.pdf>

De schaapskudde van Ruinen werd opgezet toen de schaapskudde van Kralo weg was gevallen. Het speelde allemaal direct na de Tweede Wereldoorlog. Er is een mooi overzicht te geven van het leven en het werk van Berend Scholtmeijer van Kralo, de herder van de laatste kudde van het oude stempel, en de opstart van de kudde nieuwe stijl.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00scholtmeijerkralo.pdf>

Uit de kudde van Ruinen – en dus indirect uit de kudde van de Hondhang – ontstonden diverse nieuwe schaapskudden. Johan Coeling en Natuurmonumenten gaven met steun van veel derden nieuw leven aan een kudde bij Lhee, Achter 't Zaand.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00johancoeling.pdf>

De attributen van de klassieke schaapherder. We zien Lucas Masselink aan het werk, als hij de kloetschuppe en de haak maakt, zoals zijn opa hem dat leerde. We gaan stuk voor stuk alles bij langs wat de schaapherder nodig had.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00smederijmasselink.pdf>

Schaapherders hadden oudtijds een hoorn bij zich. Het gebruik was anders, maar de hoorn zelf was als de traditionele boerhoorn. Van een stierenhoorn. Hoe maak je die?

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00herdersboerhoorn.pdf>

De herders lagen bij nachte, zagen engelen en gingen naar de kribbe. Zo komen de herders in beeld sinds het Christendom een plek kreeg in Drenthe. Al sinds de late middeleeuwen kijkt Maria, de moeder van Jezus, vanaf een muur in de oude kerk van Ruinen naar de gelovigen. Lang zat ze onder de witkalk, toen kwam ze weer tevoorschijn. De achtergronden van deze fresco zijn geanalyseerd.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00frescomariaruinen.pdf>

De wolf maakte zoveel slachtoffers onder het vee in de 17^e eeuw..... of was het anders, was de mens zo bang voor de wolf? Hoe dan ook, er werden wolvenjachten georganiseerd en omdat dit nog te weinig dode wolven opleverde werd op 26 juni 1647 verplicht gesteld om bij de Drentse wolvenjachten een trommelslager in te zetten. Ieder dorp moest een trommelslager aanstellen.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00wolvenjacht.pdf>

In Hoogeveen werd de trommelslager ook ingezet als omroeper, brandalarm en om de mensen naar de kerk te trommelen. De auteur van dit schapen- en herders-boek is dan ook als trommelslager nog een opvolger van de wolvenjagers. De jacht in de 17^e eeuw is uitgewerkt in een verhaal, waarin we de eerste trommelslagers van Hoogeveen weer tot leven proberen te brengen:

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/00wolvenjachtverhaal.pdf>

Volksverhalen reizen, in die zin dat thema's uit culturen, provincies, landen, opnieuw worden verteld in andere culturen, landen en provincies, met andere coulissen. Deze volksverhalen doen wat 'verhalen' horen te doen: wijsheden vertellen, die op een andere manier verpakt zijn dan een 'recht voor de raap' serie spreuken en gezegden. Ook de Drentse schepers zijn onderdeel van volksverhalen, en daar is in 2023 zelfs een hele bundel mee gevuld. Ze zijn waar, niet vanwege hun historische karakter. Ze zijn zelfs historisch overduidelijk anders, maar ze boeien..... en bloeien.

<https://www.albertmetselaar.nl/publicaties/Herdersverhalen.pdf>

TOT SLOT

Dit onderzoek is begonnen vanuit de confrontatie met opmerkingen over de domheid en mate van gehandicapt zijn van de Drentse schaapherders. Persoonlijk kon ik me dat niet voorstellen. Mijn aangetrouwde betovergrootvader Lute Belle was schaapherder. Hij trouwde met betovergrootmoeder Jantje Boertien en bouwde met haar haar winkeltje en cafétje uit tot een bekend bedrijf, met grond erbij, in Nieuwlande.

Geen domme man. Niks over handicaps. Maar persoonlijke impressies zijn bij onderzoek geen goede graadmeter.

Ik besloot tot literatuuronderzoek. Dat is verwerkt in voorgaande teksten. Het bracht zulke mooie oude teksten naar voren, dat ik besloot om ze in zijn geheel op te nemen. Ik stootte ook over informatie over het ontstaan van de schaapskudde van Ruinen. Ook dat werd verder uitgewerkt. Zo kwamen we uit op twee hoofdvragen: Zeggen de bronnen iets over de mate van handicap van de schaapherders in Zuid-Drenthe? Tja, ik moest me wel beperken, vandaar de regionale inbedding. Tweede vraag: welke herders kennen we van de kudden in de voormalige gemeente Ruinen, en hoe zag de historische lijn van de door-ontwikkeling van het Drentse heideschaap er uit? Ruinen kreeg de kudde, maar waar kwamen deze schapen vandaan, zouden we ook kunnen zeggen. Voor de eerste vraag werd gezocht in de registers van de Nationale Militie. Het bracht zoveel herders uit Hoogeveen naar voren, dat ook dit werd uitgediept. U hebt gelijk als u zegt dat dit ook drie afzonderlijke publicaties konden worden. Wie weet komt dat er op papier nog wel eens van.

***Aan het vertellen voor een geïnteresseerd jeugdig publiek
met een kudde van één schaap achter mij.***

